

Til
Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

01.07.13

HØRINGSUTTAELSE – NOU 2013:1 DET LIVSSYNSÅPNE SAMFUNN

Human-Etisk Forbund, Oppland fylkeslag (heretter forkortet HEF Oppland) har behandlet innstillingen fra Statens tros- og livssynspolitiske utvalg (Stålsett-utvalget) og gir med dette kommentarer og synspunkter på deler av innholdet i utredningen.

GENERELT:

HEF Oppland er glad for at Staten har iverksatt arbeid med søkelys på sin egen tros- og livssynspolitikk. Utvalget har gjennomgående anbefalt tiltak for å fremme likestilling mellom og likebehandling av livssyn, og vi håper at senere politisk behandling følger opp utvalgets anbefalinger. Vi vil framheve at eget livssyn er en privatsak, mens hvordan myndighetene behandler de ulike tros- og livssynsretninger er en offentlig sak.

KAP. 8 De internasjonale menneskerettighetene – et vern om tros- og livssynsfrihet

Vi støtter utvalgets vurderinger i kap. 8.8:

- Evt. begrensninger av tros- og livssynsfrihet bare må begrunnes i hensynet til andres rettigheter og friheter og at særlig barns rettigheter er viktig å beskytte.
- En aktiv støttende tros- og livssynspolitikk må likebehandle Den norske kirke (Dnk) og de andre tros- og livssynssamfunnene.

I tillegg vil vi framheve den enkelte innbyggers rett til å ikke ha noen religiøs tro, samt rett til fritt å melde seg inn og ut av tros- og livssynssamfunn.

KAP. 9 Prinsipper for en helhetlig tros- og livssynspolitikk

Vi er enige i utvalgets 8 foreslåtte prinsipper. Alle prinsippene er viktige, vi vil likevel særlig framheve prinsipp 3 om ikke-diskriminering, prinsipp 5 om likebehandling og at prinsipp 8 er å forstå som det offentlige rom til forskjell fra *offentlig virksomhet*.

KAP. 10 En framtidig tros- og livssynspolitikk, ut over forutsetningene i kirkeforliket

Reell likestilling mellom og likebehandling av livssyn vil være avhengig av et fullt skille mellom stat og kirke, og vi støtter utvalgets vurderinger om at utredningens grunnleggende prinsipper er viktige for en videre utvikling av en helhetlig tros- og livssynspolitikk – også utover kirkeforliket.

KAP. 11 Tro og livssyn i det offentlige rom

11.2 Skolens formålsparagraf

Skolens formålsparagraf bør endres til å ikke henwise til verdiene i bestemte livssyn, men til fellesverdier som alle/de fleste er enige om – i tråd med det Bostad-utvalget la opp til. Religiøse aktiviteter som bordbønn og deltakelse i gudstjenester hører ikke hjemme i vår offentlige fellesskole.

11.3 Religion og forsvaret

- Tros- og livssynsmessig betjening i forsvaret må baseres på den enkeltes tros- og livssynsmessige behov.
- Bønn på linje og andre felles religiøse markeringer avvikles.
- Feltpresttjenesten avvikles, erstattes med en livssynstjeneste med bl.a. tilkalling av representanter for de enkelte tros- og livssynssamfunn etter den enkeltes behov.

11.4. Andre koblinger mellom statsmakt og religion

11.4.1 Nasjonale symboler, markeringer

- Nasjonale bygninger og symboler må være livssynsnøytrale og inkluderende i sin utforming
- Nasjonale minnemarkeringer etter ulykker og katastrofer må være inkluderende for alle. Vi vil imidlertid understreke den hjelp og støtte som det enkelte tros- eller livssynssamfunn kan gi både egne medlemmer og andre i slike situasjoner.

11.4.2 Gjennomføring av valg

Vi er enige med utvalget i at valg i Dnk (og evt. i andre tros- og livssynssamfunn) i framtida må holdes atskilt fra offentlige valg. Vi viser her til utvalgets argumentasjon om at offentlige valg er en demokratisk rettighet som det forventes at innbyggerne stiller opp for («borgerplikt»), mens samme forventning ikke kan stilles til valg av ledere i Dnk og andre tros- og livssynssamfunn. Dette er en uheldig sammenblanding som bidrar til å utydeliggjøre de ulike valgene og fortsette særbehandling av Dnk. Argumentasjonen om at også andre tros- og livssynssamfunn kan benytte samme ordning faller nærmest på sin egen urimelighet, da dette ikke er praktisk gjennomførbart.

Kap. 13 Plagg og symboler

Vi er enig med utvalget i at det må være stor frihet for den enkelte innbygger til å bære religiøse eller livssynsbaserte plagg og symboler, og at det først og fremst er praktiske forhold som skal kunne begrense en slik frihet. Når det gjelder bruk av symboler i politiet viser vi til HEF's hovedstyre som er delt i synet på bruk av religiøse hodeplagg, dette er uttrykk for at også medlemsmassen sannsynligvis er delt i spørsmålet. I domstolene derimot må det stilles klare krav til nøytralitet både når det gjelder plagg og utsmykning i rettslokaler.

Kap. 14 Livssynsåpne seremonirom

Det er i dag stor mangel på seremonilokaler som kan brukes av alle, og vi støtter utvalgets anbefaling til kommunene om å intensivere dette arbeidet. Vedr. utformingskrav viser vi til synspunktene i utredningens pkt. 14.7.

Kap. 15 Tros og livssynstjeneste i offentlige institusjoner

Vi vil understreke at offentlige institusjoners tjenester skal være livssynsnøytrale, og at tros- og livssynsbetjeningens art og omfang i institusjonene må tilpasses behovet/etterspørselen.

Institusjonene må selv ha ansvar for dette, i samarbeid med tros- og livssynssamfunnene. Dette gjelder både kriminalomsorgen, Forsvaret, offentlige sykehus, utdanningsinstitusjoner og andre offentlige helse- og omsorgstjenester. Det bør ikke i noen offentlig institusjon opprettes egne bønnerom, men livssynsåpne rom som kan benyttes av alle uavhengig av livssynstilhørighet.

Kap. 16. Helligdagsregler og annen fri til utøvelse av tro og livssyn

Dagens ordning med lovbestemt fri på helligdager og vanlige søndager har bakgrunn i den kristne tradisjon og er dermed ikke tilpasset medlemmer av alle tros- og livssynssamfunn. Vi er likevel enige i utvalgets vurderinger om at retten til to dagers ekstra selvvalgt fri for egne helligdager er rimelig balansert opp mot hensynet til arbeidslivets og utdanningsinstitusjonenes krav.

Kap. 17 Offentligrettslige funksjoner – tros- og livssynssamfunnenes vigselmyndighet

Da inngåelse av ekteskap er en sivilrettslig handling med konsekvenser bl.a. for barn, arv/skifte og skilsmisse, støtter vi utvalgets anbefaling om sivil ekteskapsinngåelse som en generell ordning. Tros- og livssynssamfunnene vil fortsatt stå fritt i å arrangere seremonier i tillegg. Den uttalte frykten fra enkelte for at høytid ved ekteskapsinngåelse vil forsvinne, er dermed ubegrunnet.

Kap. 18 Gravferdsforvaltning

Vi støtter anbefalingen om at gravferdsforvaltningen må overføres fra Dnk til kommunene. Gravplassene er for alle, gravferdsforvaltningens oppgaver er allmenne og kommunene har det økonomiske ansvaret. Dette betyr også at bispedømmerrådenes myndighet overtas av Fylkesmannen. Gravplassene må overføres fra soknene til kommunene.

Kap. 19 Barns interesser og rettigheter

FN's konvensjon om barns rettigheter er inntatt i norsk lov og skal sikre barns beskyttelse og omsorg. Vi støtter derfor utvalgets forslag om opprettholdelse av livssynsmessig myndighetsalder på 15 år, styrket kontroll av private skoler og nærmere vurdering av RLE-fagets innhold. HEF's hovedstyre har tidligere – i likhet med flere andre høringsinstanser – gått inn for forbud mot omskjæring av gutter under myndighetsalder. HEF Oppland støtter dette.

19.4.2.3 Skolegudstjenester

Vi er uenige med utvalgets flertall i at dagens ordning bør kunne fortsette. Dnk eller andre trossamfunn kan selvfølgelig invitere hvem som helst til sine arrangementer. Slike arrangementer må holdes utenom skoletid og i andre lokaler. Men deltakelse i gudstjeneste må være skolen uvedkommende og må være foreldrenes – evt. elevenes – eget ansvar. Som et minstekrav bør det gjennomføres en frivillig påmelding til f.eks. gudstjeneste i Dnk, i motsetning til dagens praksis med fritak for de som ikke ønsker å delta.

Kap. 20 Avveininger i forholdet mellom religionsfrihet og andre rettigheter og interesser

20.3 Reservasjonsrett i arbeidsforhold.

Vi støtter utvalgets flertall i å ikke tilrå utvidet reservasjonsrett for helsepersonell utover de regler som gjelder for helsepersonell vedr. abortloven.

20.5 Ansettelser i tros- og livssynssamfunn

Tros- og livssynssamfunnenes selvbestemmelsesrett må være avgjørende, dvs. at det må tillates diskriminering som begrunnes i tros- og livssynssamfunnenes ideologi og egenart. Det forutsettes at medlemmer fritt kan melde seg inn og ut av tros- og livssynssamfunn.

Kap. 23 Vilkår for støtte, særlig ordning

Det viktigste må være å sikre en likebehandling mellom Dnk og de øvrige tros- og livssynssamfunn. Så lenge Dnk finansieres over offentlige budsjetter må tros- og livssynssamfunnene fortsette å motta kompensatorisk støtte. I et framtidig fullstendig skille mellom stat og kirke kan det være grunn til å vurdere om tros- og livssynssamfunnene helt eller delvis skal finansiere virksomheten selv. Vi er uenige med utvalgets flertall i at det må kunne stilles krav til tros- og livssynssamfunnenes interne organisering (bl.a. kvinners og menns rett til ledende posisjoner), forutsatt at medlemskap er frivillig. Av samme grunn mener vi også at det ikke kan stilles krav tros- og livssynssamfunnenes ideologi og øvrige virksomhet så lenge det ikke avdekkes alvorlige brudd på menneskerettigheter eller norsk lov.

Kap. 24 Utmåling av støtte, særlig ordning

Vi støtter anbefalingen i 24.2.5 om å fortsette ordningen med lik støtte pr. medlem i tros- og livssynssamfunnene. Beregningsgrunnlaget for Dnk's budsjetter bør gjennomgås nærmere.

Kap. 25 Medlemskap og telling av tilskuddsberettigede

Vi er enige i at oppryddingen av dobbeltmedlemskap bør forsterkes. Automatisk tilhørighet bør oppheves; det må kreves aktiv inn- og utmelding i tros- og livssynssamfunn, også Dnk.

Avsluttende kommentarer

HEF Oppland håper at den videre behandlingen av utvalgets innstilling vil fortsette arbeidet med å fremme likebehandling av og likestilling mellom tros- og livssynssamfunn i Norge.

Med hilsen

HEF Oppland fylkeslag

Tore Nyeggen /s/
leder

Human-Etisk Forbund

OPPLAND FYLKESLAG